

Na vrhu Monte Peralbe,
zadaj Raudenspize,
Edlgon in Steinwand
📷 Janez Turk

Karnijske Alpe

Karnijske Alpe

Gore samo malo naprej

✍ Andrej Stritar

Kot navdušen hribolazec v kakem desetletju obišeš večino gora, ki se jih pri nas da obiskati. Če ti raziskovalna žilica potem še vedno ne da miru, se začneš ozirati naprej, dlje od tistega, kar že poznaš. Najprej so seveda na vrsti Zahodne Julijske Alpe, ko pa osvajaš tamkajšnje vrhove, se ti na zahodu odpirajo spet nova obzorja. In tako prej ali slej končaš v Karnijskih Alpah. Kmalu ugotoviš, da te tam čaka prava zakladnica gorskih draguljev, ki so kar nekako pozabljeni od planinskih navdušencev. V Karnijskih Alpah še nisem doživel gneče, kakršno doživljamo recimo okoli Triglava v poletnih mesecih ali kakršne so normalen vsakdanjik v Dolomitih. Zdi se, da so prav Dolomiti »krivec« za sorazmerno nepopularnost Karnijcev. Imenitni sosedje pač pritegnejo večino obiskovalcev.

Tudi Slovenci slabo poznamo to zanimivo soseščino. Le malokdo se še spomni obširnih člankov Viktorja Vovka v Planinskem vestniku v letih od 1961 do 1968. Projekt Vrhovi prijateljstva je pred leti še nekako usmeril naše planince na nekaj tam izbranih vrhov, vse drugo pa je še vedno po večini neznano območje, terra incognita. Vsekakor po krivici.

Značaj Karnijskih Alp najhitreje opišemo kot nekaj med Karavankami in Julijskimi Alpami. Veliko je vrhov, nižjih od 2000 metrov, ki s svojimi travnatimi in zaobljenimi vesinami, številnimi planinami in nezahtevnimi markiranimi potmi spominjajo na Karavanke. Veliko pa je tudi zahtevnih skalnatih vršacev, ki sežejo tja do 2780 metrov (Coglians), na katerih nam visokogorskih preizkušenj ne bo manjkalo. Nanje so speljane tako zahtevne, komajda označene stezice kot tudi dobro zavarovane plezalne poti.

Slikovite karnijske poti ✎ Andrej Stritar

Visoko pod vrhom Creton di Culzei na Ferati 50- Ursula Stritar

Manj je mogočnih navpičnih sten, kakršne imamo v Julijskih Alpah. Pač pa imajo gore na jugu skupine nekaj mediteranske duše, kakršne v Julijcih ne moremo najti. Strma skalnata pobočja nad globokimi soteskami so poraščena s specifično vegetacijo, v kateri so najbolj opazni mogočni borovci. Pogosto so skozi tako divje romantično pokrajino speljane nekdanje udobne vojaške mulatjere, sprehod po njih je pravo sanjsko potepanje.

Karnijske Alpe obsegajo območje, večje od Julijskih Alp. Na vzhodu se začnejo nad Trbižem, torej zelo blizu naše tromeje na Peči. Od Zahodnih Julijcev jih loči globoka dolina Bele, po kateri sta speljani avtocesta in železnica iz Avstrije proti Vidmu. Glavni greben Karnijskih Alp je hkrati mejni greben med Italijo in Avstrijo. Pogorje se od meje razteza daleč na jug, prav do Padske nižine, na zahod pa do doline reke Piave. V današnjem motoriziranem času je za Slovence do karnijskih gora razmeroma blizu. Iz Ljubljane smo lahko skoraj na katerem koli izhodišču v največ treh urah vožnje. Glavni dostopni smeri sta bodisi prek mejnega prehoda Rateče po že omenjeni dolini Bele ali pa s primorske strani po avtocestah z juga.

Kljub neobleganosti pa so planinci kar dobro poskrbeli za to območje. Na večino gora so speljane solidno markirane poti, na vrhovih so vpisne knjige, precej je tudi bivakov in neoskrbovanih koč, predelanih iz nekdanjih planšarij. Pod pomembnejšimi vrhovi so seveda tudi oskrbovane planinske kočice. Tako obisk sploh ni pretirano zahteven. Slovencem predvsem manjka vodniška literatura, ki pa je tudi v tujih jezikih ni prav veliko.

Vsak del tega pogorja ima svoje posebnosti. Tako je nam najbližji del od Trbiža proti zahodu še najbolj podoben Karavankam. Prve resne gore so nad smučiščem na Mokrinah (Nassfeld) (več o tem delu v članku Janeza Turka). Najbolj visokogorski del pa je strnjen še nekoliko bolj proti zahodu okoli najvišjega Cogliansa ali Hohe Warteja (2780 m). Tam, nad prelazom Plöckenpass, hodimo skozi dolino Valentintal pod najbolj veličastnimi karnijskimi stenami. Naprej proti zahodu se v mejnem grebenu vrstijo skalni vršaci, med katerimi je vredno omeniti tudi našim planincem znano Monte Peralbo (2694 m) nad turističnim krajem Sappada.

Prvi sosedi Julijcev onstran doline Bele so zbrani okoli zobatega Zuc dal Bora (2193 m) in

njegovih sosedov Monte Sernia (2187 m) in Crete Grauzarie (2065 m) na drugi strani doline Aupa. O njih smo pisali v PV 12/2001 in PV 10/2003. Tem goram bi lahko rekli nizko visokogorje: kljub razmeroma majhni nadmorski višini jim, nizka izhodišča in strmo skalovje dajejo resen značaj.

Naprej proti zahodu sledi zapleten splet dolin in tistih bolj karavanških vrhov, po katerih se lahko dolgo potepamo med slikovitimi planinami. Omeniti velja turnosmučarska Monte Palaro (2043 m) in Monte Dimon, pa mogočno Creto di Timau s še veličastnejšim vazalom Gamspitzem (glej Našo smer v prejšnji številki). Visoko med gorami je tam nekje v tesni dolini stisnjena vasica Sauris, nad katero kraljujeta Monte Bivera in Clapsavon, visoka, lahko dostopna razglednika. Njun zahtevnejši sosed je gora, ki pritegne že s svojim imenom: Monte Tiarfin (2417 m).

Med ta osrednji del in glavni mejni greben na severu je stisnjena še veriga skalnatih velikano nad mestecem Sappado. Tam bomo našli

največ zavarovanih poti (recimo veličastno Ferrato 50) in zahtevnih vrhov, kot sta Creta Forata (2462 m) in Terza Grande (2586 m).

Prav posebno območje pa so gore južno od reke Tagliamento. Italijani jim pravijo Prealpi Carniche. Videti je, da so še manj obiskane kot osrednji del. Skrajni zahodni konec, ki ga nekateri štejejo za Dolomite, je še kar znan. Tam se dvigujejo kvišku drzni Campanile di Val Montanaia, Cridola in pa nazobčani Monfalconi. Nam bližji, vzhodni konec je nižji, zato pa prav romantično skrivnosten. Vanj se je najbolje podati prek nevpadljivega, a drznega gorskega prelaza Passo di Monte Rest, potem pa raziskovati splet dolin in samotnih gora. Ni jim konca ...

V Planinskem vestniku vas bomo skušali navdušiti za te gore. Tokrat objavljamo članek Janeza Turka o vzhodnih Karnijskih Alpah in opis izleta, v naslednjih številkah pa bomo objavljali še več opisov posameznih ciljev. Pomagajte si s predstavitvami v naši reviji, priskrbite si izvrstne zemljevide založbe Tabacco in poskusite. Ne bo vam žal. ●

